

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Олексюк Ольги Миколаївни про дисертаційне дослідження Овчаренко Наталії Анатоліївни «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності», представленого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Музичне мистецтво своїми особливими засобами формує духовну культуру суспільства, надає яскравого емоційного та естетичного забарвлення усьому життю людини, впливає на моделювання її цілей, інтересів, потреб. Ця думка підтверджується словами Н. О. Герасимової-Персидської, що сутність музичного мистецтва полягає «у підготовці нашої свідомості до сприйняття нової картини світу та нового Всесвіту». Сміслова наповненість музики, естетика її існування мають надзвичайні можливості формування духовного потенціалу підростаючого покоління.

У становленні світоглядних та мистецьких цінностей дітей та молоді особливе значення набуває вокально-педагогічна діяльність вчителя музичного мистецтва, який покликаний розкрити дітям художні смисли музичного, зокрема вокального мистецтва, сила якого полягає не тільки у насолоді красою, духовному очищенні, а і у донесенні цивілізаційного досвіду сучасному поколінню, впливі на майбутнє суспільства. Ці питання покликана розв'язувати вища педагогічна освіта шляхом підготовки вчителів, у тому числі й учителів музичного мистецтва, покликаних спрямовувати духовний розвиток молодого покоління.

З огляду на це, актуальною і своєчасною є проблема професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності, яка пов'язана передусім з потребою суспільства у формуванні ціннісного ставлення дітей до музичного мистецтва.

Актуальність теоретичної і практичної розробки означеної проблеми поглиблюється, як справедливо стверджує Наталія Анатоліївна Овчаренко, і низкою вкорінених у системі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності суперечностей, зокрема

підвищеним інтересом дітей і юнацтва до вокального виконавства, вокального навчання, виховання й розвитку співацьких здібностей та недостатньою професійною підготовкою майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. Отож, на часі створення нової системи вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до вокально-педагогічної, яка б забезпечувала гармонізацію всіх складових освітнього процесу і створювала передумови формування авторської спроможності конкурентоздатного фахівця.

Важливо зазначити, що дисертаційне дослідження Наталії Анатоліївни виконане відповідно до плану науково-дослідної роботи у сфері музичного мистецтва (складова частина науково-дослідної теми «Теорія і практика майбутнього педагога до гармонізації інтелектуального та емоційного факторів: дидактична концепція» - РК № 0109U002918) Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

Високий ступінь достовірності наукових положень, висновків і результатів дослідження Н. А. Овчаренко підтверджується теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних позицій дослідження; системним аналізом матеріалів; виявленням причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваної системи; широтою й різноманітністю теоретичної бази.

Науковий апарат дисертаційного дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання, наукова новизна тощо) сформульовано кваліфіковано. Структура дисертації чітка, логіка розгортання дослідницького пошуку переконлива: від розгляду теоретичних засад дослідження і визначення сутності ключових понять до апробації організаційно-методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Одержанню вірогідних результатів сприяло застосування відповідного наукового інструментарію, який складається із вдало підібраних автором методів наукового пізнання: теоретичних, емпіричних та математично-статистичної обробки дослідно-експериментальних результатів: науково-методологічний аналіз основних категорій дослідження, вивчення та критичний аналіз філософської,

психологічної, педагогічної, мистецтвознавчої та методичної літератури з проблеми дослідження; історико-педагогічний аналіз, ретроспективний аналіз, теоретичний і порівняльний аналіз, синтез, систематизацію, структурування й узагальнення, комплексний аналіз, прогнозування, спостереження, анкетування, інтерв'ювання тестування, опитування, бесіду, оцінювання вокальних виступів, самооцінювання; педагогічний експеримент, методи математичної статистики. Як бачимо, вибір методів дослідження зумовлений поставленою метою й відповідає завданням, які вирішуються автором, що дає змогу здійснити комплексний аналіз предмету дослідження.

Дисертація ґрунтується на багатій джерельній базі. Автором проаналізовано 675 наукових джерел (із них 35 іноземними мовами), в яких досліджувана проблема характеризується під кутом зору різних галузей науки, що створює передумови для системного висвітлення теми. Підвищенню ступеня обґрунтованості отриманих результатів сприяло використання у процесі дослідження робіт як вітчизняних так і зарубіжних авторів (дисертацій, монографій, публікацій у періодичних виданнях, матеріалів конференцій тощо).

У дисертації, зміст якої складається з шести розділів, збалансовані теоретичні та прикладні складові, які підпорядковуються реалізації основних завдань дослідження.

У першому розділі розкрито науковий тезаурус дослідження професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності; концепцію дослідження професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності; специфіку педагогічної та вокально-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва

Дисертанткою визначено базові поняття дослідження, які класифіковано за трьома групами. До першої групи увійшли поняття, що розкривають теоретико-методологічні засади дослідження професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. У другу групу включені поняття, які розкривають специфіку професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. До третьої групи віднесено поняття, що

розкривають сутність професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Для досягнення мети дослідження дисертантка розглядає сучасні парадигми і концепції мистецької освіти, що мають загальну спрямовуючу роль і приходить до висновку, що сучасну концепцію мистецько-педагогічної освіти необхідно визначити як *аксіологічно-культурологічну*, що передбачає формування гармонійної і всебічно розвиненої особистості вчителя музичного мистецтва з високим рівнем загальної і мистецької культури, духовних потреб та сформованим ціннісним відношенням у сфері музичного мистецтва та музичної педагогіки.

Слушною і конструктивною, з нашого погляду, є думка автора, що професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності визначено як процес, спрямований на формування готовності студентів до вокально-педагогічної діяльності. Готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності є результатом професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, що визначається рівнем оволодіння студентами системою вокально-педагогічних компетенцій і привласненням цінностей вокального мистецтва та вокальної педагогіки (стор. 53 дисертації).

Заслуговує уваги концепція дослідження професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності, яка ґрунтується на таких методологічних підходах: системному, особистісно орієнтованому, діяльнісному, компетентнісному, культурологічному, аксіологічному, семіотичному, герменевтичному. Сукупність визначених підходів забезпечує цілісність, ефективність, комплексність дослідження професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. Оригінальним, на наш погляд, є розкриття сутності семіотичного і герменевтичного підходів з використанням методу їх паралельного порівняння у вітчизняному та зарубіжному мистецтвознавстві, а також виявлення

взаємодії у системному дослідженні мови музичного твору та створення його виконавської інтерпретації.

Досить ґрунтовно в першому розділі представлено специфічні риси вокально-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва, а саме: опора на західноєвропейську та вітчизняну вокально-педагогічні традиції; визначальна роль психофізіологічного компоненту; художньо-творча сутність; особлива мова вокального мистецтва, що має свої закономірності існування й розвитку; гармонійне поєднання інтелектуального й емоційного в її здійсненні; педагогічна спрямованість у формуванні вокальних цінностей учнів; постійне самовдосконалення; багатоаспектність структури.

Другий розділ дисертації присвячено історико-педагогічному аналізу професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності; аналізу проблеми професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності в педагогічній теорії; визначенню сучасного стану професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до такого виду діяльності в Україні.

У роботі на основі історико-педагогічного аналізу(третє завдання дослідження) дисертант глибоко обґрунтував власний погляд на періодизацію української вокально-педагогічної школи та етапи становлення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності в Україні, а саме (стор. 108 дисертації): *перший етап* (1930– 1962 рр.) – упровадження в радянській музично-педагогічній освіті вокально-педагогічного досвіду консерваторій; *другий етап* (1962– 1991 рр.) – створення в радянській країні єдиної системи професійної підготовки майбутніх учителів музики; *третій етап* (з 1991 року по теперішній час) – формування вітчизняної системи професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, яка включає і підготовку до вокально-педагогічної діяльності та її модернізація з урахуванням європейських глобалізаційних та інтеграційних процесів.

До здобутків автора необхідно віднести і дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-

педагогічної діяльності в педагогічній теорії. Овчаренко Н.А. проаналізувала, як фундаментальні праці, що розкривають загальні основи історії, теорії вокального мистецтва та вокальної педагогіки (Л. Б. Дмитрієв, Д. Г. Євтушенко, Ф. Ф. Заседателєв, І. І. Левідов, В. П. Морозова, Л. Д. Работнов, Р. Юссон та інші), так і праці, у яких висвітлені сучасні освітні парадигми, концепції, методологічні підходи, інноваційні методики вокальної діяльності, зокрема вчителя музичного мистецтва (А. Г. Антонюк, Н. Є. Гребенюк, О. Г. Стахевич, Т. В. Ткаченко та інші) (стр. 116 дисертації).

Аналізуючи сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності, дисертантка здійснила аналіз навчальних планів, робочих програм дисциплін циклу професійної та практичної підготовки та циклу вибіркового навчальних дисциплін. Н. А. Овчаренко застосувала комплексну методику, що передбачала анкетування, інтерв'ювання, бесіди, ранжування, аналіз та узагальнення, методи математичного оцінювання результатів, втілюючи їх на репрезентативній базі (648 студентів; 32 викладачів з вокальних дисциплін названих вищих навчальних закладів, 86 учителів музичного мистецтва). Констатувальний експеримент підтвердив актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми.

Розкриттю змісту професійної підготовки майбутніх учителів музики до вокально-педагогічної діяльності в країнах Європейського Союзу; особливості підготовки майбутніх учителів до вокально-педагогічної діяльності в США та професійної підготовки майбутніх учителів музики до вокально-педагогічної діяльності в Російській Федерації присвячено третій розділ дисертації.

Заслуговує уваги дослідження дисертанткою зарубіжного досвіду, який дав змогу визначити специфічні риси професійної підготовки майбутніх учителів музики Італійської республіки, Сполученого Королівства Велика Британія, Французької Республіки, Федеративної Республіки Німеччина, як (стор. 181 дисертації): збереження кращих національних традицій у сфері загальної мистецької освіти; перехід на мову компетенцій у підготовці вчителя музики; культурологізація змісту професійної підготовки майбутніх фахівців до

вокально-педагогічної діяльності; викладання музичної семіотики; орієнтація європейських вокальних шкіл на італійську вокальну школу, в основі якої покладено принципи *bel canto*.

Вивчення особливостей формування готовності вчителів музики до вокально-педагогічної діяльності у США дало можливість прийти Н. А. Овчаренко до висновків (стор. 195 дисертації): вищій мистецькій освіті США притаманно системність, поліструктурність у наявності освітніх музичних закладів, поліпрограманість; у країні розроблена ефективна система підвищення кваліфікації вчителів музики щодо вокально-педагогічної діяльності (яка передбачає: участь у мистецьких конкурсах, отримання грантів для навчання, стажування, відвідування майстер-класів видатних співаків, вокальних педагогів та інші); широко впроваджено індивідуально-груповий підхід у навчальній вокально-педагогічній діяльності.

На основі аналізу професійної підготовки вчителів музики до вокально-педагогічної діяльності у Російській Федерації, до характерних рис такої підготовки дисертантом віднесено впровадження двохступеневої системи мистецької освіти на основі реалізації компетентнісного підходу (стор. 213 дисертації).

Четвертий розділ дисертації присвячено обґрунтованою структури вокально-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва та структури готовності до вокально-педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва; закономірностей та принципів професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності; концепції та моделі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності; критеріїв ефективної професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Ретельні пошуки й висока компетентність дисертантки дали змогу дисертантці вдосконалити структуру вокально-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва й обґрунтувати структуру готовності та критерії її сформованості майбутнього вчителя музичного мистецтва до вокально-

педагогічної діяльності. До структури вокально-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва введено семіотично-герменевтичний компонент, спрямований на системне дослідження музично-поетичної мови вокального твору, виявлення його художнього смислу та створення виконавської інтерпретації вокального твору. Визначена автором структура готовності охоплює мотиваційний, емоційно-процесуальний, семіотично-герменевтичний, аксіологічно-культурологічний, творчо-виконавський, психолого-педагогічний, організаційно-просвітницький, особистісно-розвивальний компоненти. Кожному компоненту структури готовності відповідає сукупність вокально-педагогічних компетенцій.

Вагомим науковим здобутком дисертантки вважаємо основні положення концепції професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності, в яких відображена її відповідність соціальному замовленню з урахуванням світових глобалізаційних процесів, тенденцій до євроінтеграції; модель професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності, яка містить такі складові: цільову, теоретико-методологічну, змістово-процесуальну, критеріально-оцінювальну.

Обґрунтуванню організаційно-методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності присвячено п'ятий розділ дисертації.

Є всі підстави стверджувати, що гостра потреба в модернізації професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва має забезпечуватися інноваційним змістом професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності який було збагачено Н.А.Овчаренко навчальним матеріалом семіотично-герменевтичної та аксіологічно-культурологічної спрямованості, що відображено у розробці семи авторських навчальних програм («Постановка голосу», «Вокальний клас», «Охорона праці в галузі», «Методика постановки голосу», «Методика викладання вокалу», («Основи вокально-педагогічної діяльності», «Теорія і практика вокально-виконавського мистецтва»), «Основи вокально-педагогічної діяльності», «Теорія і практика вокально-виконавського мистецтва» було

впроваджено дисертантом в освітній процес з метою формування ціннісного ставлення студентів до вокального мистецтва та вокальної педагогіки та розвитку їх здатності формувати ціннісні орієнтації учнів

Заслуговує на похвалу обґрунтуванні дисертанткою форми і методи професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності, які спрямовані на індивідуальну траєкторію духовно-творчого-розвитку кожного студента. Автором до усталених видів індивідуального заняття як основної форми навчання співу, впроваджено творчо-пошукове, аналітико-інтерпретаційне та інтегративне заняття, які стимулюють мотиваційний і творчий потенціал майбутніх учителів музичного мистецтва. Овчаренко Н.А. окреслено позааудиторні форми професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності, зокрема концерти, конкурси, вокальні студії, фестивалі, майстер-класи, творчі зустрічі та інші – у процесі яких проходить діалогова взаємодія студентів з вокальним мистецтвом та міжособистісна діалогова взаємодія студентів. Цікавим, на наш погляд є і досвід використання вокальної студії як сучасної позааудиторної форми проходження концертно-виконавської практики майбутніх учителів музичного мистецтва та творчої лабораторії викладача і майбутніх учителів. До здобутків Н.А.Овчаренко необхідно віднести і групу специфічних методів. Серед яких до науково значущих необхідно віднести метод семіотично-герменевтичного аналізу вокального твору. У дисертації надається чітка алгоритмізація дій для його втілення (стор. 319, дисертації).

У шостому розділі відображено етапи та методику експериментальної роботи, проаналізовано результати педагогічного експерименту, визначено прогностичні напрями професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. Формувальний експеримент, який здійснювався за такими етапами: підготовчий, основний, аналітично-результативний, – було спрямовано на експериментальну перевірку організаційно-методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. Реалізація концепції

передбачала розвиток ціннісно-мотиваційної сфери студентів, здатності здійснювати дослідження музичної мови вокального твору і створювати його виконавську інтерпретацію, оперувати художньо-інтерпретаційними уміннями, використовувати раціональні методи у формуванні вокальних цінностей учнів.

До наукових здобутків дисертаційного дослідження слід віднести розроблені авторські опитувальники та тести, а саме: для перевірки рівня знань і вмінь майбутніх учителів музичного мистецтва щодо формування мотивації учнів до вокальної діяльності та визначення ціннісного ставлення студентів до такого компонента діяльності; для перевірки рівня теоретичних знань студентів із музичної семіотики та герменевтики; для виявлення ціннісного відношення до семіотично-герменевтичного компонента вокально-педагогічної діяльності; перевірки рівня професійних культурологічних та аксіологічних знань і вмінь студентів; визначення особистої здатності студентів навчатися; для виявлення професійних знань і вмінь організаційно-просвітницької роботи майбутніх учителів музичного мистецтва та їх ціннісного ставлення до вокально-педагогічної діяльності; виявлення рівня професійних знань і вмінь здійснювати особистісний та вокальний розвиток учнів.

Таким чином, аналіз результатів дослідження Н.А.Овчаренко дає підстави стверджувати, що воно має теоретичне і практичне значення для розв'язання метапроблеми – створення концепції професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності в Україні. Наведені в тексті побажання мають дискусійний характер і не впливають на загальну оцінку дослідження.

Підводячи підсумки аналізу завдань дисертаційної роботи Н.А.Овчаренко, виділимо основоположні моменти, які, на наш погляд, можуть здійснити прорив у розумінні нових реалій вищої педагогічної освіти:

- отримано фундаментальні за актуальністю та ефективністю наукові результати, які істотно розвивають концепцію професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності України;

- здійснено широкомасштабну експериментальну апробацію організаційно методичних засад, що дає підстави вважати перспективним використання наукових здобутків Н.А. Овчаренко в розробленні освітніх програм нового покоління;

- обґрунтовано зміст, форми, методи, засоби професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва спрямованих на розвиток ціннісної сфери та конкурентоспроможності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні наукові результати дослідження Н.А.Овчаренко опубліковано в 52 наукових і науково-методичних працях із них 45 одноосібних, зокрема 1 монографія, 1 навчально-методичний посібник, 6 навчально-методичних видань, 22 статті в наукових фахових виданнях України, 5 статей у зарубіжних періодичних наукових виданнях, 10 публікацій і тез у збірниках матеріалів міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату

Дисертація та автореферат написані грамотно й оформлені згідно з вимогами пунктів 9, 11, 12 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника” (постанова Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.). Стиль викладу в них матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для їх сприйняття. Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації. У авторефераті основні положення дисертації викладені повно й докладно. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації.

Зауваження щодо змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, висловимо деякі зауваження і побажання:

1. Аналіз наукових підходів до професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва (системний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний, аксіологічний, семіотичний, герменевтичний) дав змогу дисертантці визначити її як багатогранну систему, що забезпечує цілісність дослідження. Виникає цілком резонне запитання: як ставитися до цього розмаїття підходів? Як поєднуються і взаємодіють всі ці підходи у забезпеченні цілісності та ефективності дослідження?

2. У дисертації (стор. 61-66) автор обґрунтовує семіотично-герменевтичний компонент структури вокально-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва. Водночас у концепції дослідження (стор. 17 дис.) дисертантка зазначає, що герменевтичний підхід є компонентом семіотично-герменевтичного аналізу вокального твору. Вважаємо, що дане положення є недостатньо обґрунтованим. У нашій концепції наголошується, що у межах герменевтичного аналізу інтерпретація музичного твору ґрунтується на *передіснуванні* художньо-образної структури, детермінованої загальнолюдськими цінностями та ідеалами, і саме вони є тією первинною реальністю, яка уможливорює прочитання смислу музичного твору.

3. Одним із базових понять дисертаційного дослідження є «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності», яке, на жаль, представлене тільки компонентною структурою. Між тим, готовність – це первинна фундаментальна умова успішного виконання будь-якої діяльності, у тому числі й вокально-педагогічної. Стан готовності у вирішальній мірі обумовлюється стійкими психологічними особливостями та конкретними умовами, в яких здійснюється вокально-педагогічна діяльність. Отож, варто було б показати цю професійну якість майбутнього вчителя музичного мистецтва як базовий рівень його кваліфікації, що забезпечує стійку мотивацію, адаптацію та включеність у вокально-педагогічну діяльність.

4. Аналіз дисертацій та авторефератів свідчить про поширення стереотипізації критеріїв, що визначаються на основі структурних компонентів об'єктів. Не

заперечуючи правомірність такого підходу вважаємо за необхідне зазначити, що у дисертації Наталії Овчаренко критерії готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності повністю відповідають її восьми структурним компонентам. Хотілося б побажати автору у визначенні критеріїв, показників та рівнів ретельніше ідентифікувати ключові поняття дисертації, уникати стереотипізації та дотримуватися вимог забезпечення при мінімумі критеріїв та показників максимуму інформації.

5. Робота набула б більшої досконалості, якщо б дисертантка ґрунтовніше представила перспективи використання сучасного зарубіжного досвіду щодо вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності в Україні.

Таким чином, узагальнимо, що дисертація Наталії Анатоліївни Овчаренко "Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності" є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну та практичне значення. Дисертація, подана на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12 „Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р., № 567, а її автор, Наталія Анатоліївна Овчаренко, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики
музичного мистецтва
Київського університету імені Бориса Грінченка

О.М.Олексюк

Підпис О.М. Олексюк засвідчую
Директор Інституту мистецтв

К.Ю.Бацак